

Basisvaardigheden in Holland Rijnland 2025 - 2028

Het regionaal beleid basisvaardigheden voor 2025 - 2028

Leiden

Voorwoord

Goede basisvaardigheden, zoals lezen, schrijven, rekenen en digitale vaardigheden, zijn belangrijk om mee te doen in onze maatschappij. Denk maar aan alledaagse dingen zoals het voorlezen aan je (klein) kinderen, het volgen van wegwijzers, of een verslag maken op je werk. De meeste mensen leren deze vaardigheden op school, maar toch heeft ongeveer 14% van de mensen in Nederland hier moeite mee.

Ook in onze regio, Holland Rijnland, zetten we ons al jaren in om ervoor te zorgen dat iedereen deze basisvaardigheden goed beheerst. Dit is belangrijk, want zonder deze vaardigheden is het moeilijker om werk te vinden, om je baan te behouden, of om je geldzaken goed te regelen. Het heeft ook invloed op je gezondheid. Als je moeite hebt met basisvaardigheden kan het bijvoorbeeld extra lastig zijn om advies van de arts te volgen.

In dit nieuwe beleid willen we werkgevers beter helpen. We zetten ons in voor een goede instroom van werkzoekenden met de juiste basisvaardigheden, en we ondersteunen werknemers die zich hierin willen verbeteren. Ook gaan we meer gebruik maken van ervaringsdeskundigen. Zij helpen ons om duidelijker te communiceren en zorgen voor meer aandacht voor de problemen die mensen met lage basisvaardigheden tegenkomen.

Dit kunnen we alleen doen door samen te werken. We moeten als gemeenten samenwerken met werkgevers, ontwikkelbedrijven, scholen, taalhuizen en welzijnsorganisaties. Soms werkt die samenwerking het beste op regionaal niveau, bijvoorbeeld bij het ondersteunen van werkgevers of het gezamenlijk inkopen van onderwijs. Maar soms is juist lokale samenwerking cruciaal. Zo werken we binnen Taalpacten in de subregio's. In dit beleid maken we op hoofdlijnen afspraken over wat we de komende vier jaar willen bereiken. Tegelijkertijd maken we in de subregio's en per gemeente aanvullende afspraken die specifiek aansluiten op de behoeften van de lokale inwoners.

Samen kunnen we ervoor zorgen dat iedereen mee kan doen.

Yvonne van Delft,
wethouder Energie, Werk en Inkomen en Cultuur,
gemeente Leiden

Inhoudsopgave

Voorwoord	2	3. Wie zijn hierbij betrokken	16
Samenvatting.....	4	3.1. Partners	16
1. Waar staan we nu.....	6	3.2. Rollen en taken.....	16
1.1. Terugblik	6	3.2.1. Expliciete beschrijvingen taken en verantwoordelijkheden:	17
1.2. Situatieschets.....	7	4. Welke financiële middelen zijn er beschikbaar.....	19
1.3. Waarom willen we naar de nieuwe situatie	8	4.1. Verdeling budgetten.....	22
2. Wat willen we bereiken?	9	4.2. Middelen taalbevordering Oekraïners	22
2.1. Waar de komende vier jaar op inzetten.....	10	5. Wanneer is de eindstreep behaald	23
2.1.1. Wat blijft hetzelfde	11	5.1. Monitoring en evaluatie	23
2.1.2. Wat verandert er en welke acties horen daarbij.....	14	5.2. Kwaliteit	24
		6. Risico's	25

Samenvatting

In Nederland hebben ongeveer 2,5 miljoen mensen die niet inburgeringsplichtig zijn. In de arbeidsmarkt-regio Holland Rijnland kampt circa 10% van de bevolking tussen 16 en 65 jaar met problemen op het gebied van basisvaardigheden, wat neerkomt op meer dan 55.000 mensen. Dit belemmert hun zelfredzaamheid en participatie in de samenleving.

Terugblik 2020-2024

Sinds 2013 werkt de regio samen met meer dan 40 partners om basisvaardigheden te bevorderen, onder andere via convenanten en het programma Tel mee met Taal. Belangrijke resultaten zijn:

- Vereenvoudigde communicatie: gemeenten en partners zijn aan de slag met het verduidelijken van hun communicatie, waardoor inwoners informatie beter begrijpen.
- Samenwerking met ontwikkelbedrijven: verbetering van basisvaardigheden van medewerkers door samenwerking tussen taalaanbieders en ontwikkelbedrijven.

- Bereik van deelnemers: Meer dan 3.500 mensen volgden trajecten bij professionele aanbieders; meer dan 5.000 mensen namen deel aan activiteiten van de Taalhuizen.
- Prominente taalmaatjes: Sleutelfiguren ondersteunden mensen die moeite hebben met basisvaardigheden en vergrootten bewustwording in hun netwerk.

Belangrijkste veranderingen 2025-2028

1. Van 'laaggeletterdheid' naar 'basisvaardigheden': De focus verschuift naar een bredere aanpak die ook rekenen en digitale vaardigheden omvat.

2. Duidelijke rollen en taken voor partners: Expliciete beschrijvingen van taken en verantwoordelijkheden voor alle betrokken partijen verbeteren de samenwerking.
3. Verantwoordelijkheid van werkgevers: Meer nadruk op de rol van werkgevers in het bevorderen van basisvaardigheden van werknemers, met ondersteuning en bewustwordingscampagnes.
4. Gemeente Leiden neemt de werkzaamheden die Holland Rijnland uitvoerde voor de ondersteuning van het regionale beleid op basisvaardigheden over.

Continuering van bestaande aanpakken

- Actielijnen blijven ongewijzigd: De thema's geld en geldzorgen, gezinsaanpak/preventie, gezondheid, werken en meedoen, en de eigen rol van de gemeente blijven centraal staan.
- Regionale en lokale samenwerking: We blijven regionaal op hoofdlijnen afspraken maken, en de Taalpacten en -netwerken werken lokaal samen om beleid uit te voeren en aan te scherpen op de lokale situatie.
- Uitwerking van lopende projecten: Onderwerpen zoals het verwijsinstrument, monitoring en context-gericht aanbod ontwikkelen we verder.

Financiën

- Middelen uit de Wet Educatie Beroepsonderwijs (WEB-middelen): Gemeente Leiden beheert als contactgemeente de WEB-middelen voor regionale inkoop van educatietrajecten, wat zorgt voor efficiëntie en schaalvoordelen.
- We gebruiken een deel van de WEB-middelen (2,5%, ongeveer € 50.000) voor gemeente Leiden voor regionale coördinatie van de aanpak.
- Algemene middelen Basisvaardigheden: de opgebouwde reserve wordt samen met de middelen voor 2025 over de periode 2025-2028 verdeeld, zodat er jaarlijks € 120.000,- beschikbaar is voor coördinatie en projecten.
- Verdeling budgetten: In 2025 wordt de huidige budgetverdeling van de WEB en algemene middelen Basisvaardigheden aangehouden; evaluatie in 2025 kan leiden tot aanpassingen vanaf 2026.

Conclusie

Met dit beleidsplan zet arbeidsmarktregio Holland Rijnland in op een integrale en effectieve aanpak van basisvaardigheden, met speciale aandacht voor de rol van werkgevers. Door duidelijke rollen en taken, versterkte samenwerking en gerichte financiële inzet streeft de regio ernaar dat alle inwoners voldoende basisvaardigheden hebben of toegang daartoe, zodat zij volwaardig kunnen deelnemen aan de samenleving.

Leeswijzer

In het beleidsplan bespreken we de volgende onderwerpen:

- 1. Waar staan we nu:** Een analyse van de huidige situatie en een terugblik op de resultaten van 2020-2024.
- 2. Wat willen we bereiken:** Hier beschrijven we de doelstellingen die de regio wil bereiken en de effecten die we met het beleid nastreven; ook gaan we in op de prioriteiten en acties voor de komende periode.
- 3. Wie zijn hierbij betrokken:** Een overzicht van de partners, hun rollen en verantwoordelijkheden in de uitvoering van het beleid.
- 4. Welke financiële middelen zijn er beschikbaar:** Een gedetailleerde beschrijving van de beschikbare budgetten, hun herkomst en verdeling.
- 5. Wanneer is de eindstreep behaald:** Criteria voor succes en methoden voor monitoring en evaluatie om de voortgang te meten.

'Basisvaardigheden' en 'Laaggeletterdheid'

In paragraaf 2.1.2 (wat verandert er en welke acties horen daarbij) staat uitgelegd dat we een focus verschuiven van 'laaggeletterdheid' naar 'basisvaardigheden'. Laaggeletterdheid doelt specifiek op moeite met lezen en schrijven van de Nederlandse taal. Basisvaardigheden gaat over de Nederlandse taal, rekenen en digitale vaardigheden. In dit beleidsstuk spreken we over basisvaardigheden. We gebruiken de term laaggeletterdheid alleen nog als we het hebben over titels of termen uit het verleden (zoals de voormalige aanpak laaggeletterdheid).

1. Waar staan we nu

In Nederland hebben ongeveer 2,5 miljoen mensen van 16 jaar en ouder moeite met lezen, schrijven en rekenen. In de leeftijd van 16 tot 65 jaar gaat het om 1,8 miljoen mensen¹. Dit zijn mensen die niet inburgeringsplichtig zijn. Vaak hebben zij ook moeite met digitale vaardigheden. Ze ondervinden mogelijk veel problemen op het werk en privé. Ze zijn minder zelfredzaam, hebben vaker last van problematische schulden en vinden moeilijker een baan. Mensen met moeite met basisvaardigheden, specifiek met taal, die laaggeletterd zijn, zijn (vaak) geen analfabeten. Ze kunnen wel lezen en schrijven, maar het niveau is onvoldoende om volwaardig mee te doen in de samenleving.

¹ Dit zijn cijfers uit 2019; nieuwe cijfers worden eind 2024 verwacht

In de arbeidsmarktregio Holland Rijnland heeft ongeveer 10% van de bevolking van 16 tot 65 jaar moeite met basisvaardigheden. Dat zijn meer dan 55.000 mensen.

Ongeveer de helft van deze groep heeft Nederlands als moedertaal (hierna; NT1). De andere helft heeft een andere taal als moedertaal (hierna: NT2).

Dit beleidsplan laat zien wat we in 2020-2024 bereikt hebben. Ook beschrijven we hoe we ons in de komende periode van 2025-2028 inzetten om basisvaardigheden lezen, schrijven, rekenen en digitale vaardigheden in onze regio te bevorderen.

1.1. Terugblik

In de arbeidsmarktregio Holland Rijnland werken we al vele jaren samen met verschillende partners om de basisvaardigheden lezen, schrijven, rekenen en digitale vaardigheden van volwassenen te bevorderen. Hiervoor zijn in de periode van 2013 tot en met 2020 twee convenanten afgesloten met meer dan 40 partners in het bondgenootschap Geletterdheid.

In 2020 hebben we met het landelijk programma vervolgaanpak laaggeletterdheid 2020-2024 van Tel mee met Taal, in arbeidsmarktregio Holland Rijnland

een regionaal programma vastgesteld. In dit programma stonden beleidskaders om laaggeletterdheid integraal aan te pakken en te bestrijden. Dit programma sloot aan op het landelijk programma vervolgaanpak laaggeletterdheid 2020-2024 van Tel mee met Taal.

Gemeenten, relevante partners en aanbieders hebben nauw samengewerkt op de thema's:

- werk en participatie
- gezondheid en welzijn
- armoede en schulden
- ouderbetrokkenheid/ preventie.

Dit is in elke subregio vormgegeven in Taalpacten en/of -netwerken. De Taalhuizen en de samenwerkende gemeenten coördineren deze netwerken. Elk Taalpact formuleerde op de hiervoor genoemde thema's haar eigen doelstellingen en heeft daar concrete activiteiten en projecten aan gekoppeld.

De contactgemeente van arbeidsmarktregio Holland Rijnland is Leiden. Zij ontvangt de middelen van het rijk voor de regionale inkoop van educatietrajecten (taal-, reken- en digitale trajecten) en voor activiteiten om basisvaardigheden aan te pakken. Met ondersteuning van het samenwerkingsorgaan Holland Rijnland en de stichting Lezen en Schrijven, en een afvaardiging vanuit de subregio's Duin- en Bollenstreek, Leidse regio en Rijnstreek, heeft de gemeente Leiden sturing gegeven aan de inkoop en uitvoering van educatietrajecten en andere activiteiten om achterstanden in basisvaardigheden terug te dringen.

In 2024 hebben we met de beleidsambtenaren in de regio die zich bezighouden met basisvaardigheden, de taalhuizen en de drie gecontracteerde taalaanbieders, samenwerkingsorgaan Holland Rijnland en stichting Lezen en Schrijven teruggeblikt op de afgelopen vier jaar. Wat hebben we geleerd, wat ging er goed en wat kon er beter? Welke dingen werkten absoluut niet, en wat werkt juist wel goed?

Ook hebben we met beleidsambtenaren en collega's van de ontwikkelbedrijven uit de hele regio op de thema's gezondheid, preventie van moeite met basisvaardigheden en werk en inkomen gebrainstormd over wat er in het nieuwe beleid belangrijk is.

Het landelijke programma Tel Mee met Taal liep van 2020-2024. Enkele basisonderdelen van de aanpak blijven: zoals de regionale WEB middelen. Het is aan het nieuwe kabinet om in 2026-2027 te besluiten over de doorontwikkeling van de gemeentelijke rol bij de aanpak van achterblijvende basisvaardigheden na 2028. Zie ook kamerstuk 2023-2024, 28760, nr 115

1.2. Situatieschets

Met de huidige werkwijze van de Taalpacten is er in elke subregio in arbeidsmarktregio Holland Rijnland tussen de verschillende partners een goede samenwerking ontstaan in de aanpak van achterblijvende basisvaardigheden. Ondanks de corona-periode zijn onder andere de volgende resultaten geboekt:

- **Bewustwording:**
Door workshops 'herkennen en doorverwijzen' te bieden aan medewerkers van de dienstverlening van gemeenten en partners in de regio zijn meer potentiële doorverwijzers zich ervan bewust dat er in hun cliëntenbestand en bij hun inwoners mensen zijn die moeite hebben met lezen, schrijven, rekenen en digitale vaardigheden. Zij kunnen deze mensen

signaleren en weten naar welk aanbod ze kunnen doorverwijzen.

- **Communicatie vereenvoudigen bij gemeenten en partners:** Veel van onze gemeenten en partners hebben hun communicatie naar hun inwoners en klanten aangepast. Hierdoor begrijpen zij brieven en teksten op de websites veel beter. Dit levert minder vragen en telefoontjes op. Zo is er meer tijd over

voor andere werkzaamheden. Plus, inwoners zijn sneller tevreden.

- Aanbod bij Ontwikkelbedrijven in de regio: Regionale taalaanbieders en de Ontwikkelbedrijven werken samen om de basisvaardigheden van medewerkers te bevorderen. Zo kunnen medewerkers uiteindelijk bij een werkgever aan de slag gaan.
- De drie professionele taalaanbieders in de regio hebben tot en met half 2024 meer dan 3500 anders-taligen en Nederlandstaligen een traject Dit programma sluit aan op aangeboden. Deze deelnemers kunnen nu beter functioneren in hun (vrijwilligers) werk, en in de samenleving.
- Deelnemers taalhuizen: Meer dan 5000 mensen hebben deelgenomen aan de activiteiten van de Taalhuizen in de regio. Daar kunnen zij in onder andere de taalcafés, lees-en schrijftafels en met taalmaatjes de Nederlandse taal oefenen en verbeteren, zodat zij beter kunnen functioneren in de maatschappij. Ook bieden Taalhuizen cursussen en ondersteuning digitale vaardigheden, en verzorgen zij de Informatiepunten Digitale Overheid. Exacte cijfers zijn moeilijk te noemen, omdat Taalhuizen voor veel activiteiten

deelnames registreren in plaats van individuele deelnemers.

- Prominente taalmaatjes: In een aantal gemeenten nemen mensen met een sleutelpositie, zoals bijvoorbeeld wethouders en raadsleden, maar ook managers bij maatschappelijke organisaties of grote werkgevers, Nederlandstaligen onder hun hoede die moeite hebben met basisvaardigheden. Zo helpen ze met de letters en cijfers waar deze mensen dagelijks mee te maken krijgen. Daarnaast maken deze prominente taalmaatjes hun netwerk meer bewust van het onderwerp.

1.3. Waarom willen we naar de nieuwe situatie

Als regio blijven we altijd monitoren, evalueren en leren. Zo maken we met de laatste inzichten beleid.²

In de afgelopen vier jaar is er veel gepubliceerd over basisvaardigheden. Bijvoorbeeld over het belang om te spreken over de basisvaardigheden taal, rekenen en digitaal. Deze inzichten krijgen allemaal een plek in ons nieuwe beleid.

² Evalueren is een standaard onderdeel van de Aanpak Leids Beleid

2. Wat willen we bereiken?

Wat is ons doel?

De stip op de horizon waar dit regionale beleid Basisvaardigheden aan bijdraagt is:

Alle inwoners van arbeidsmarktregio Holland Rijnland hebben voldoende (toegang tot) basisvaardigheden om mee te doen aan de samenleving

Sterke basisvaardigheden zijn niet voor iedereen haalbaar. Voor hen is het belangrijk dat ze onderdeel zijn van een sterk netwerk waar ze hulp kunnen krijgen. En natuurlijk dat de samenleving toegankelijk is voor mensen met minder sterke basisvaardigheden.

Wanneer mensen minder goed kunnen lezen, schrijven en/of rekenen heeft dit direct invloed op hun welvaart. Daardoor hebben ze vaak minder inkomsten uit werk en hogere zorgkosten. De totale maatschappelijke kosten zijn ongeveer €1,13 miljard per jaar.³ Het is

3 <https://www.lezenenschrijven.nl/wat-doen-wij/oplossing-voor-je-vraagstuk/maatschappelijke-kosten-laaggeletterdheid>

daarom extra belangrijk dat we in (toegang tot) basisvaardigheden investeren.

De gemeenten, en ook onze sociale partners, hebben geen directe invloed op deze stip op de horizon. Indirect hebben we dat wel. De acties en tussendoelen die we in dit beleid beschrijven, dragen bij aan het bereiken van dit doel. Sommige activiteiten en interventies die in dit beleid staan, voeren we regionaal uit. De meeste acties komen echter voort uit de lokale (subregionale) invulling van dit regionale beleid. In hoofdstuk 3 staat meer over activiteiten en interventies.

De effecten die we met ons beleid willen bereiken zijn veranderingen of uitkomsten die gebeuren door de activiteiten die we uitvoeren. Op deze effecten hebben we directe invloed binnen de termijn van het beleid. Waar het bij de stip op de horizon bijna onmogelijk is om te monitoren of we de goede kant op gaan, is dat bij de effecten beter te doen.

Een aantal effecten die we willen bereiken zijn:

- Een stabiel (of groeiend) aantal inwoners in onze regio werkt aan de verhoging van hun basisvaardigheden

- Onze doelgroep weet waar zij gepast aanbod kan vinden zodat zij hun basisvaardigheden duurzaam kunnen ontwikkelen
- Het aanbod in de regio sluit aan bij de leerbehoefte van de deelnemers/ inwoners zodat mensen meer willen deelnemen aan cursussen. Hieronder valt ook aanbod dat is aangepast voor mensen met een beperking.
- Maatschappelijke partners herkennen tekenen van achterblijvende basisvaardigheden en weten op welke manier zij cliënten verder kunnen helpen. Ook zoeken zij naar mogelijkheden om hun cliënten beter te ondersteunen.
- In de regio zijn werkgevers onderdeel van de aanpak basisvaardigheden. Zij verwijzen werknemers door naar aanbod, organiseren (leer)activiteiten op de werkvloer en nemen deel aan (keten)overleggen zodat de werkende inwoner met lage basisvaardigheden ook de kans en mogelijkheid krijgt om diens basisvaardigheden te ontwikkelen.
- Communicatie en dienstverlening van de gemeenten in arbeidsmarktregio Holland Rijnland is voor ieder toegankelijk en zo ingericht dat vrijwel iedereen het kan begrijpen.

2.1. Waar de komende vier jaar op inzetten

Als we willen weten waar we in de komende vier jaar op in gaan zetten, dan is het belangrijk om zicht te hebben op de omvang van de problematiek in het land, onze regio en onze lokale gemeenschap. Ook moeten we weten bij welke doelgroepen basisvaardigheden het meeste achterblijven, en welke doelgroepen juist minder aandacht nodig hebben.

Landelijk

In Nederland zijn er ongeveer 2,5 miljoen mensen van 16 tot 75 jaar en ouder die moeite hebben met de basisvaardigheden lezen, schrijven en digitale vaardigheden. Deze cijfers gaan over mensen die niet hoeven in te burgeren. Dit zijn ook ouderen en mensen die wel goed kunnen lezen en schrijven maar geen sterke digitale vaardigheden hebben. In de leeftijdsgroep 16 tot 65 jaar gaat het om bijna 1,8 miljoen mensen.⁴

4 Algemene Rekenkamer (2016). Aanpak van laaggeletterdheid. Den Haag: Algemene Rekenkamer.

Arbeidsmarktregio Holland Rijnland

In opdracht van het ministerie van OCW is door onderzoeksbureau CINOP met diverse databestanden een doelgroep analyse gemaakt. Hiermee krijgen we per regio en per gemeente beter inzicht in de omvang van de specifieke doelgroepen. De gegevens staan op www.geletterdheidinzicht.nl. Volgens deze website heeft in arbeidsmarktregio Holland Rijnland ongeveer tien procent van de bevolking in de leeftijd van 16 tot

65 jaar moeite met basisvaardigheden. Dat zijn naar schatting 57.700 inwoners op een totale bevolking van 576.757 inwoners (2022). Eind 2024 zijn er nieuwe landelijke cijfers bekend gemaakt. De lokale cijfers worden naar verwachting in 2025 gepresenteerd.

Hieronder staat de verdeling van de gemeenten in onze arbeidsmarktregio:

Gemeente	Aantal inwoners	%moeite met basisvaardigheden	Aantal beperkte basisvaardigheden
Alphen aan den Rijn	112.926	10%	11.293
Hillegom	22.312	10%	2.231
Kaag en Braassem	27.895	9%	2.511
Katwijk	66.032	13%	8.584
Leiden	125.074	9%	11.257
Leiderdorp	27.464	9%	2.472
Lisse	23.015	10%	2.302
Nieuwkoop	29.304	9%	2.637
Noordwijk	44.365	9%	3.993
Oegstgeest	25.499	13%	3.315
Teylingen	37.942	10%	3.794
Zoeterwoude	9.302	9%	837
Totaal	551.130		55.226

In de onderstaande tabel wordt het totale aantal in percentages verdeeld over verschillende doelgroepen:

Doelgroep	Percentage van totaal	Aantal in Holland Rijnland
Nederlands werkenden (50+) met gezin	16%	8.836
Nederlands niet-actieven (50+) met gezin	10%	5.523
Nederlandse werkenden (30-50 jaar)	9%	4.970
Oudere Nederlandse singles 50+	9%	4.970
Jongeren 30- zonder partner of kinderen	13%	7.179
Migranten met partner en/of kinderen	27%	14.911
Divers	16%	8.836
Totaal	100%	55.226

Op de website geletterdheidinzicht.nl staan de doelgroepgegevens ook per gemeente. Het valt op dat er in de doelgroep veel mensen met een Nederlandse achtergrond zijn, en veel met een baan.

De uitkomsten komen overeen met resultaten van eerder onderzoek waaruit bleek dat 54 tot 57 procent van de mensen met beperkte basisvaardigheden Nederlands als moedertaal heeft en dat van alle

mensen met moeite met basisvaardigheden, 57 procent betaald werk doet. Daarom richten we ons in dit beleid ook expliciet op werkgevers en werkende inwoners.

2.1.1. Wat blijft hetzelfde

De levensgebieden waar basisvaardigheden extra belangrijk zijn, zijn niet veranderd sinds 2020. Daarom veranderen we de actielijnen waarop we ons inzetten niet. Ze zijn hetzelfde als de actielijnen die we in 2020 hebben afgesproken. We hebben ze wel in meer duidelijke taal opgeschreven. De actielijnen van onze regionale en lokale aanpak 2024-2028 zijn:

- Geld en geldzorgen
- Gezinsaanpak/ voorkomen
- Gezondheid
- Werken en meedoen
- Eigen rol van de gemeente

De actielijnen sluiten aan bij ander beleid dat gemeenten in de regio opstellen en uitvoeren. In 2025-2028 zorgen we ervoor dat de aanpak basisvaardigheden goed aansluit bij verschillende beleidsterreinen zoals:

- inburgering
- gelijke kansen
- dienstverlening
- participatie
- werk en inkomen
- gemeentelijke gezinsaanpak geletterdheid
- (digitale) toegankelijkheid en inclusie

We blijven in het nieuwe beleid ook het in 3.2 genoemde aanbod regionaal inkopen en breiden waar mogelijk het lokale aanbod uit.

We blijven met de arbeidsmarktregio afspraken maken over de richting van ons beleid. De specifieke uitwerking doen we in de Taalpacten en –netwerken in de subregio's. Zo past het beleid goed bij de lokale situatie.

Een aantal onderwerpen hebben we in het beleid 2020-2024 al genoemd, maar deze zijn nog niet helemaal uitgewerkt. Hier gaan we ook in het beleid 2025-2028 mee aan de slag. Dat zijn:

- **Verwijsinstrument**

Verwijzers hebben behoefte aan een duidelijk overzicht van het cursusaanbod en de mogelijkheden in de regio, zodat zij hun klant goed kunnen doorverwijzen naar passend aanbod.

Er is binnen de regio en landelijk gekeken of er al bestaande overzichten zijn die hiervoor te gebruiken zijn. Gemeenten hebben vaak een eigen sociale kaart waar zij het scholingsaanbod in kunnen opnemen. Ook zijn er de landelijk de websites ikwilleren.nl en hetinformatiepunt.nl.

De vraag blijft steeds wie de informatie actueel houdt en hoe. [Hetinformatiepunt.nl](https://hetinformatiepunt.nl) lijkt een goede mogelijkheid, waarbij de taalhuizen de taak hebben om cursusaanbod 'basisvaardigheden' in hun regio in te voeren. Het plan is om hierover met onze taalhuizen afspraken te maken. Op dit moment is de website in onderhoud. Mogelijk is de nieuwste versie in de loop van 2025 beschikbaar.

- **Instrument voor monitoring**

De arbeidsmarktregio Holland Rijnland doet mee aan het **Landelijk Beeld Volwasseneneducatie**.

Voor dit rapport vraagt het CBS uit welke cursussen er onder de WEB zijn uitgevoerd, of het gaat om formeel, informeel of non formeel aanbod, en wat de moedertaal van de deelnemers is. Gemeente Leiden verzamelt deze gegevens bij de drie formele taalaanbieders in de regio en levert ze dan aan bij het CBS.

Het Landelijk beeld is een behulpzaam instrument omdat het inzicht geeft in de regionale ontwikkeling van het aantal deelnemers en deelnames van het WEB-aanbod. Wat minder behulpzaam is, is dat de Taalhuizen geen gegevens aan kunnen leveren. Dat is omdat de taalhuizen meer laagdrempelig aanbod bieden, en daarom veel van de gegevens waar het CBS om vraagt niet bijhouden.

Ook geeft het CBS-onderzoek geen kwalitatief inzicht, en zegt het weinig over het effect op de deelname of de doelgroep.

In 2023 en 2024 heeft Leiden als pilotgemeente voor de regio een monitoringstelsel ontwikkeld voor de samenwerking in het Taalpact. In de periode 2025-2028 ontwikkelen we de subregionale monitoring van de aanpak basisvaardigheden verder.

- **Contextgericht aanbod**

De manier waarop iemand het beste leert, is afhankelijk van de deelnemer en de aan te leren vaardigheid. De doelgroep heeft verschillende behoeften op inhoud en niveau. Daarom moet er bij iedere deelnemer een zorgvuldige keuze worden gemaakt voor

de vorm waarin iemand gaat leren. Belangrijk is dat het aanbod op maat is en aansluit bij de capaciteiten, context en leefwereld van de deelnemers. Dit verhoogt de intrinsieke motivatie, waardoor het effect groter is en het geleerde beter beklijft.

Bij rekenaanbod kan het gaan om het herkennen van koopjes, rentepercentages van leningen of het omrekenen van grammen en milliliters bij recepten.

Voor digitale vaardigheden kan het bijvoorbeeld gaan over het gebruiken van tablets of mobiele telefoons voor bankieren, whatsapp of foto's maken.

Bij taalaanbod kunnen lessen bijvoorbeeld ingaan op brieven van school, taal op het werk of whatsappen met familieleden.

Acties:

- We zetten in op een divers cursusaanbod dat goed aansluit bij de leervraag. Dit kan een combinatie zijn van taal, rekenen en/of digitale vaardigheden.
- We halen informatie over het benodigde aanbod op bij de doelgroep, de verwijzers en de aanbieders van basisvaardigheden. In de komende jaren doet de regionale werkgroep basisvaardigheden hier onderzoek naar. We onderzoeken ook of ons aanbod voldoende past bij de behoefte van mensen met lag basisvaardigheden en een beperking.
- We maken afspraken met partners in de regio om samen op te trekken in het bieden van maatwerk voor hun deelnemers en om basisvaardigheden mee te nemen in hun activiteiten.
- Lesprogramma's op maat: We zorgen voor

lesprogramma's waarbij deelnemers taal leren in context, met individuele leervragen, gekoppeld aan de praktijk. We besteden extra aandacht aan absolute beginners en aan NT1'ers. Waar nodig ondersteunen we partners bij het extra opleiden van docenten of trainingsprogramma's op maat voor vrijwilligers.

- **Formeel en non-formeel aanbod**

Formeel leren is het systematisch en gestructureerd leren binnen een omgeving die ontworpen is om te leren, met als doel het behalen van erkende diploma's of certificaten. Non-formeel leren is niet gericht op het behalen van een erkend diploma of certificaat. Inwoners kunnen een non-formele cursus volgen bij een taalschool met een gecertificeerde docent. Non-formeel leren kan ook onder begeleiding van een vrijwilliger bijvoorbeeld in een taalcafé of bibliotheek.

Dit laagdrempelige aanbod is een belangrijk onderdeel van onze aanpak basisvaardigheden.

Actie:

- Hoewel we cursisten de mogelijkheid blijven bieden om een diploma te behalen, gaan we niet extra inzetten op verhoging van het formele aanbod. De ervaring leert dat de meerderheid van de deelnemers ervoor kiest om een non-formeel aanbod te volgen. We respecteren deze keuze en zorgen dat er voldoende non-formeel aanbod beschikbaar is.

• Doelgroepen

We kiezen in deze regio voor een integrale aanpak waarin beperkte basisvaardigheden niet als een geïsoleerd probleem wordt benaderd.

Daarbij houden we vast aan het uitgangspunt dat de beperkte middelen worden ingezet voor de meest kwetsbare mensen.

Wel gesubsidieerd

Uitkeringsgerechtigden, werkenden met een minimuminkomen, jongeren zonder startkwalificatie, ouders met achterblijvende basisvaardigheden en mensen in een sociaal isolement.

Niet gesubsidieerd

Dit houdt in dat we geen taaltrajecten bij professionele aanbieders subsidiëren voor:

- Studenten universiteit en hbo
- Promovendi
- Mensen met een hoog inkomen

Tenzij er sprake is van bijzondere omstandigheden, zoals bijvoorbeeld dreigend voortijdig schoolverlaten. In alle gevallen wordt naar aanleiding van een (intake)gesprek bepaald of iemand onder de doelgroep valt. Deelnemers hoeven geen bewijsstukken te leveren.

Acties:

- We subsidiëren taaltrajecten bij professionele aanbieders voor uitkeringsgerechtigden, werkenden met een minimuminkomen, jongeren zonder startkwalificatie, ouders met achterblijvende basisvaardigheden en mensen in een sociaal isolement.
- We stimuleren werkgevers en opleiders om een toegankelijk aanbod te verzorgen voor studenten, promovendi en goedbetaalde arbeidsmigranten die niet in aanmerking komen voor gesubsidieerd aanbod.

• NT1ers bereiken

Op dit moment bereiken onze lessen taal, rekenen en digitale vaardigheden vooral NT2'ers (mensen met een andere moedertaal dan Nederlands). Maar volgens onderzoek heeft de helft van de mensen die moeite heeft met basisvaardigheden Nederlands als moedertaal. We zouden dus eigenlijk 50% NT2ers en 50% NT1ers moeten bereiken. Dat is nu nog niet het geval. Daarom geven we in overeenstemming met het landelijke beleid, het bereiken van de NT1 groep hoge prioriteit. Veel mensen met Nederlands als moedertaal die moeite hebben met lezen, schrijven, de digitale wereld of cijfers, schamen zich hiervoor en weten vaak niet dat je ook als volwassene kunt leren. Deze doelgroep is daarom vaak moeilijk te bereiken. Daarnaast blijven we ook inzetten om de NT2-doelgroep te bereiken, met speciale aandacht voor kwetsbare groepen zoals ouders, dubbel-laaggeletterden, beginnende taalleerders (A0), en vrouwen in isolatie. We zetten ook in op kinderen die twee- of meertalig opgroeien.

Acties:

- Betrekken van de doelgroep bij de aanpak: We betrekken de doelgroep zelf bij de strategie om NT1'ers te bereiken.
- Inzetten van taalambassadeurs: In de beleidsperiode 2025-2028 verwezenlijken we, samen met Stichting Lezen en Schrijven, een stevig ondersteund panel of team van taalambassadeurs in arbeidsmarktregio Holland Rijnland. Deze ambassadeurs kunnen helpen bij het benaderen van de doelgroep en om bewustwording bij gemeenten, partners en werkgevers te vergroten.
- Integrale aanpak: We betrekken collega's in het sociaal domein bij de afdelingen Werk en Inkomen en WMO, en bij scholen. De nadruk ligt daarbij op de aanpak van basisvaardigheden en we sluiten aan bij de gezinsaanpak.
- Aansluiten bij bestaande activiteiten en organisaties: We maken gebruik van bestaande structuren waar mensen met beperkte basisvaardigheden zich bevinden, zoals scholen, wijkpartners en bedrijven.
- **Brede bewustwording**
Een regio waarin mensen sterke basisvaardigheden hebben, waar iedereen de mogelijkheid heeft om diens basisvaardigheden te versterken en die toegankelijk is voor mensen met lagere basisvaardigheden begint bij bewustzijn. Bewustzijn over wat basisvaardigheden zijn, dat er veel mensen zijn met minder sterke basisvaardigheden, en wat de effecten hier van zijn in het dagelijks leven. Bij veel organisaties, partners en afdelingen van de gemeente is bewustwording over het bevorderen

van basisvaardigheden nodig. We moeten blijvend inzetten op bewustwording over de signalen van mensen met minder sterke basisvaardigheden en de invloed hiervan in verschillende leefdomeneinen. Een keer een training 'herkennen en doorverwijzen' geven is niet genoeg: kennis zakt op de achtergrond, en er zijn veel wisselingen in personeel waardoor er steeds opnieuw mensen zijn die nog niet zo'n trainingen hebben gevolgd.

Acties:

- Standaard planning voor trainingen 'herkennen en doorverwijzen' voor partners maken. Zo hoeven partners dit niet zelf te doen, maar kunnen ze de standaard planning gebruiken.
- In elk Taalpact kan een aantal mensen de training 'herkennen en doorverwijzen' geven.

2.1.2. Wat verandert er en welke acties horen daarbij

- **Van 'laaggeletterdheid' naar 'basisvaardigheden'**
Taal, rekenen en digitale vaardigheden zijn allemaal belangrijk om mee te doen in de samenleving. Ze hebben ook sterk met elkaar te maken. In de Wet Educatie en Beroepsonderwijs (WEB), waar we het grootste deel van ons taalaanbod van betalen, staan deze drie vaardigheden nadrukkelijk genoemd. Ook in het **Rijksprogramma Tel Mee met Taal** staan deze drie vaardigheden centraal. Tot nu toe hebben we meestal gesproken over 'laaggeletterden' en 'laaggeletterdheid'. Dit woord roept een aantal associaties op: bijvoorbeeld dat iemand analfabeet is

(helemaal niet kan lezen). Ook lijkt het onderwerp en het beleid hierdoor alleen over lezen en schrijven te gaan. Het overgrote merendeel van onze doelgroep is echter geen analfabeet en basisvaardigheden gaan ook over digitale vaardigheden en rekenen. Daarom gaan we minder over laaggeletterdheid spreken en meer over basisvaardigheden.

- **Inzet op herkennen en doorverwijzen meenemen in aanbestedingen en inkoop**

De meeste (sociale) partners zien in dat basisvaardigheden belangrijk zijn en dat iemand daar iets mee zou moeten doen. Maar het herkennen van signalen bij onvoldoende basisvaardigheden en het warm doorverwijzen naar gepast aanbod is voor de meeste organisaties geen kerntaak. Daardoor is inzet vaak afhankelijk van individuele werknemers of gemotiveerde leidinggevers. Bewustzijn over herkennen en doorverwijzen bij onvoldoende basisvaardigheden is een bijzaak en organisaties hebben het vaak druk genoeg met hun hoofdtaak. Trainingen 'herkennen en doorverwijzen' meenemen in aanbestedingen en inkoop bij relevante werkgebieden zoals we die benoemd hebben in de actielijnen van het taalpact⁵ kan bijdragen aan een gevoel van urgentie en verantwoordelijkheid. Het is belangrijk dat de gemeente als opdrachtgever hier ook capaciteit voor opneemt.

5 Deze actielijnen staan ook benoemd onder kop 2.2.1: wat blijft hetzelfde

Acties:

- We formuleren een standaardbepaling over (trainingen in) het herkennen en doorverwijzen van onvoldoende basisvaardigheden. We borgen deze bij de afdelingen inkoop, aanbestedingen en subsidies. Zo wordt het eenvoudiger om een vereiste over aandacht voor basisvaardigheden op te nemen in contracten en aanbestedingen.
- Daarnaast nemen we aandacht voor basisvaardigheden op in het lokale social return-beleid. Dit stimuleert aandacht voor basisvaardigheden en goed en sociaal werkgeverschap.
- **Ambitie formuleren op het vereenvoudigen van communicatie, processen en formulieren**
Met ons beleid willen we ervoor zorgen dat inwoners van arbeidsmarktregio Holland Rijnland voldoende basisvaardigheden hebben om mee te doen. Daarom zetten we ons in op het verbeteren van basisvaardigheden. Aan de andere kant zorgen onze eigen communicatie en onze eigen processen ook voor uitsluiting van mensen met onvoldoende basisvaardigheden. Daarom formuleert elke gemeente haar eigen ambities op het vereenvoudigen van communicatie, processen en formulieren. Daar heeft niet alleen de doelgroep van dit beleid baat bij; dit is voor alle inwoners fijn. Het vereenvoudigen past in landelijke politieke trends, zoals het programma **Werk aan de Uitvoering** en de **vereenvoudigingsagenda sociale zekerheid**.

- **Duidelijke rolomschrijving verschillende partners**

In de evaluatie van het beleid 2020-2024 gaven respondenten⁶ meerdere keren aan dat niet iedereen goed wist wat er van hen verwacht werd. Op papier stond niet expliciet wat de verschillende rollen en verantwoordelijkheden waren van de partners. Zeker als er veel wisselingen in personeel zijn, kan dat tot verwarring en vertraging in de uitvoering leiden.

Acties:

- In hoofdstuk 4 van dit beleid hebben we explicieter benoemd wat de verschillende rollen en verantwoordelijkheden zijn van partners. Dit is de gemeenschappelijke basis.
- Gemeenten maken lokaal en subregionaal verdere afspraken met partners die meer in detail gaan en passen bij de lokale situatie.

- **Verantwoordelijkheid van werkgevers**

Flexibilisering, vergrijzing en technologische ontwikkelingen hebben invloed op de arbeidsmarkt. Digitalisering kan aan de ene kant leiden tot meer inclusie, ook voor mensen die moeite hebben met lezen en schrijven: kunstmatige intelligentie, spraakberichten en het oplezen van teksten kunnen ondersteuning bieden. Tegelijkertijd kunnen digitalisering en snelle verandering ook leiden tot meer stress en problemen voor mensen die moeite hebben met lezen en schrijven. Ook wordt er in beroepen waar vroeger weinig sprake was van lezen

en schrijven meer geëist op rapporteren en certificering. Lezen en schrijven zijn belangrijker dan ooit op het werk.

Veel mensen denken dat mensen met lage basisvaardigheden niet werken, maar niets is minder waar. 57% van de mensen met moeite met basisvaardigheden heeft betaald werk bij een werkgever. Dat zijn zo'n 740.000 werknemers in Nederland en 31.500 in arbeidsmarktregio Holland Rijnland. In veel bedrijven werken mensen die moeite hebben met basisvaardigheden zonder dat werkgevers en collega's dit weten. Bewustzijn van dit onderwerp is daarom van extra van belang. Voorbeelden van sectoren waar veel mensen met achterblijvende basisvaardigheden werken zijn:

- industrie & energie
- bouw
- zorg & welzijn

We zetten daarom, zowel regionaal als lokaal, meer in op de verantwoordelijkheid van werkgevers voor de basisvaardigheden van werknemers. Zo kunnen we een doelgroep met wie we nu mogelijk nog niet veel contact hebben beter (laten) ondersteunen. Aandacht besteden aan basisvaardigheden is niet alleen goed voor werknemers; werkgevers hebben er ook baat bij. Als werknemers een leven lang leren, ben je als bedrijf meer toekomstbestendig. Zo zijn de kosten lager doordat er minder ziekteverzuim is en medewerkers minder fouten maken. Dit zorgt vervolgens weer door hogere inkomsten door een hogere productiviteit.

Bovendien levert de aanpak van laaggeletterdheid en basisvaardigheden ook meer tevredenheid op bij medewerkers en klanten.⁷

Acties:

- **Bewustwording bij werkgevers vergroten:**

We willen bij werkgevers bewustzijn over basisvaardigheden en de rol die zij daarin kunnen nemen als werkgever onder de aandacht brengen. In 2024 hebben we een toolbox ontwikkeld om het gesprek aan te gaan met werkgevers. In de toolbox staan vier aanpakken voor bedrijven benoemd: van open het gesprek aangaan tot het aanbieden van in-house trainingen voor basisvaardigheden. Ook zijn we begonnen met een pilot 'Taal op de werkvloer in de zorg' waarin we met werkgevers samenwerken om cursussen basisvaardigheden op maat te ontwikkelen voor kwetsbare werknemers.

- **Borgen binnen bestaande structuren:** In de periode 2025-2028 werken we uit wie in arbeidsmarktregio Holland Rijnland met werkgevers het gesprek aangaat over basisvaardigheden. We onderzoeken wat daarvoor nodig is (financiën en menskracht). We willen niet iets nieuws bedenken, maar aansluiten bij bestaande structuren binnen de arbeidsmarktregio, zoals het regionaal werkcentrum, het werkgeversservicepunt, human capital-beleid of regionale netwerkorganisaties voor bedrijven.

⁶ Zie ook kop 1.1: terugblik

⁷ Ecorys (2016). Investeren in taal de werkvloer. Een analyse van de opbrengsten voor werkgevers. Rotterdam: Ecorys.

3. Wie zijn hierbij betrokken

3.1. Partners

Moeite hebben met basisvaardigheden is vaak een oorzaak van andere problemen zoals schulden, slechte gezondheid, armoede of een slechte woonsituatie. Bij de aanpak van basisvaardigheden moet daarom nauwe samenwerking zijn tussen gemeenten, werkgevers, maatschappelijke organisaties en onderwijsinstellingen.

Hiervoor zijn in de aanpak van de Taalpacten en -netwerken in de regio verschillende lokale en regionale partners actief vanuit hun eigen rol in de samenleving. Het gaat dan om organisaties gericht op participatie, schuldhulpverlening, gezondheid, welzijn, en onderwijs.

Deze lokale netwerken zijn allemaal uniek en er is geen standaard manier om de samenwerking vorm te geven. Een aantal goed werkende elementen zijn:

- een gezamenlijke meerjarenstrategie, verander-verhaal of aanpak opstellen
- successen en leermomenten delen
- gezamenlijke afspraken maken over monitoren, evalueren en leren

3.2. Rollen en taken

Wettelijke en bestuurlijke context:

Contactgemeente Leiden heeft vanuit de WEB de wettelijke taak om aanbod volwasseneneducatie mogelijk te maken. Dat staat in artikel 2.3 van de Wet Educatie en Beroepsonderwijs

Individuele gemeenten hebben een rol in de aanpak van basisvaardigheden binnen de volgende context:

- Gemeentelijke regierol Gezinsaanpak Geletterdheid (preventie)
- Gemeentelijke regierol Bibliotheek (zorgplicht bibliotheekwet)
- Gemeentelijke regierol Informatiepunt Digitale Overheid (IDO) (inclusie)
- Certificering taalhuizen (opsporen en verhelpen beperkte basisvaardigheden)
- De Wet Educatie en Beroepsonderwijs

Bibliotheken hebben een rol in de aanpak van basisvaardigheden binnen de volgende context:

- Bibliotheekwet
- Certificering taalhuis (opsporen en verhelpen beperkte basisvaardigheden)
- Informatiepunt Digitale Overheid

De gemeenschappelijke regeling (GR)

Holland Rijnland:

- De GR Holland Rijnland biedt de gemeenten een platform om regionale beleidsafspraken te maken over volwasseneneducatie en het bevorderen van basisvaardigheden. Sinds 2006 vervulde samenwerkingsorgaan Holland Rijnland regionale beleids-ondersteunende taken op het onderwerp basisvaardigheden. Vanaf 2025 neemt de contact-gemeente Leiden deze taken over.

Stichting Lezen en Schrijven

De arbeidsmarktregio stelt jaarlijks samenwerkingsafspraken op met stichting Lezen en Schrijven.

Deze afspraken gaan over het adviseren en ondersteunen van de subregio gemeenten én aan de regio als geheel. In de periode 2020-2024 werd de inzet van stichting Lezen en Schrijven bekostigd door het Rijk, en waren er geen extra kosten voor de arbeidsmarktregio. In 2025 geldt dit nog steeds, maar het is nog niet duidelijk op welke manier stichting Lezen en Schrijven wordt gefinancierd na 2025. Eventueel kan de regio na 2025 ondersteuning bekostigen uit de algemene middelen basisvaardigheden.

3.2.1. Expliciete beschrijvingen taken en verantwoordelijkheden:

- Contactgemeente Leiden:
 - Via werkgeversservicepunt (hierna: WSP) bewustwording bij werkgevers op basisvaardigheden vergroten
 - Via WSP werkgevers ondersteunen en stimuleren om aan de slag te gaan met basisvaardigheden en duidelijk te communiceren
 - Spreekbuis zijn tussen rijk en regiegemeenten
 - Regionaal beleid basisvaardigheden en volwassenenonderwijs aanjagen
 - Regiegemeenten ondersteunen bij het opstellen en uitvoeren van lokale invulling
 - Inkoop en beleid volwasseneneducatie sturen
 - Het voorzitterschap, beleidsadvisering en secretariaat van de regionale werkgroep Vervolgaanpak basisvaardigheden vervullen
 - Het voorzitterschap van het regionaal overleg Taalhuizen vervullen
 - Ondersteunen bij het aanvragen van subsidies
 - Verbinding leggen met aanpalende regionale beleidsterreinen
 - Budgetbewaking
 - Budgetverdeling
 - **SISA-verantwoording**
 - Termijnbewaking contracten regionale (sub) taalaanbieders
 - Aanbod volwassenenonderwijs coördineren (via inkoop, subsidie of anders)
 - Monitoring

- Individuele gemeenten:
 - Iedere individuele gemeente is uiteindelijk zelf verantwoordelijk voor het hebben van een aanpak versterking van basisvaardigheden
 - Lokaal budget zoeken/regelen voor de lokale inzet op basisvaardigheden
 - Lokaal aanbod basisvaardigheden (inkoop of subsidie)
 - Termijnbewaking contracten lokale partners
 - Kwaliteits- en contractgesprekken met lokale partners
 - Bewustwording bij (in- en externe) lokale partners op basisvaardigheden
 - Partners stimuleren/motiveren om in lijn met beleidskeuzes basisvaardigheden te handelen + doelen te halen
 - Waar mogelijk basisvaardigheden opnemen als voorwaarde in overeenkomsten met partners
 - Mogelijk maken van regelmatig overleg met partners basisvaardigheden (eventueel in subregionaal verband)
 - Inbreng leveren in de regionale afstemming over volwassenenonderwijs/basisvaardigheden

- Werkgroepleden/afvaardiging van de subregio:
 - Contract- en kwaliteitsgesprekken met aanbieders
 - Netwerk vormen met lokale partners op basisvaardigheden
 - Inbreng ophalen in de subregio voor de regionale afstemming over volwassenenonderwijs/basisvaardigheden
 - Deelnemen aan de regionale werkgroep Vervolgaanpak basisvaardigheden
 - Meedenken en adviseren over regionaal beleid, regionale aanbesteding, financiële inzet, opdrachten aan de aanbieders
- Taalhuizen⁸:
 - Het bieden van een fysieke en herkenbare plek om informeel te werken aan basisvaardigheden in de stad of het dorp
 - Het regelen van een samenwerkingsverband rondom basisvaardigheden van lokale organisaties
 - De lokale samenwerking in de aanpak van basisvaardigheden en aandrijven
 - Actief werken aan werving en scholing van mensen met moeite met basisvaardigheden
 - Informatie en advies geven over cursussen basisvaardigheden
 - Na een intake doorverwijzen naar passend aanbod
 - Ondersteunen van vrijwilligers die (een deel van)

de basistraining voor taalvrijwilligers hebben gevolgd, afhankelijk van de al aanwezige kennis

- Bieden van een basiscollectie van lees-, les- en toetsmaterialen (fysiek en digitaal) om te oefenen met basisvaardigheden
- Bieden van een onderwijskundig specialist voor intakes van cursisten en het helpen van vrijwilligers met didactische vragen
- Bewaakt de kwaliteit door monitoring van effecten, registratie van aantallen

- Maatschappelijke organisaties
 - Maatschappelijke organisaties hebben geen wettelijke taak in de aanpak van basisvaardigheden, maar hebben wel een belangrijke rol.
 - Vrijwilligers en medewerkers van maatschappelijke organisaties hebben elke dag contact met mensen die moeite hebben met lezen, schrijven, rekenen of digitale vaardigheden. Ze kunnen basisvaardigheden verbinden aan thema's zoals gezondheid, werk en participatie. Ook kunnen ze mensen in contact brengen met taalaanbieders.
 - Elke subregio maakt afspraken met de welzijnsorganisaties over de taken en het aanbod.

⁸ De rollen en taken van de Taalhuizen die hier beschreven staan komen voort uit de **bouwstenen van het Taalhuis** zoals omschreven door het Certificeringsorganisatie Bibliotheekwerk, Cultuur en Taal

4. Welke financiële middelen zijn er beschikbaar

De activiteiten betalen we uit het geld dat gemeente Leiden als contactgemeente voor Holland Rijnland hiervoor van de rijksoverheid ontvangt. Dit bestaat uit de WEB-middelen (Wet Educatie Beroepsonderwijs) die de gemeente jaarlijks krijgt en de aanvullende uitkering 'algemene middelen basisvaardigheden' tot en met 2025. Mogelijk ontvangt de gemeente de komende jaren ook nog tijdelijk extra geld voor taalbevordering Oekraïners. Hierover moet het kabinet nog een besluit nemen. Omdat in het verleden minder werd uitgegeven dan dat we binnenkregen voor basisvaardigheden, hebben we in de reserve sociaal domein een bedrag van € 380.000 gevormd. Dit willen we de komende jaren inzetten om het wegvallen van de 'algemene middelen basisvaardigheden' vanaf 2025 te compenseren.

WEB-middelen

De WEB (Wet Educatie Beroepsonderwijs) -middelen: dit budget wordt tot en met 2025 elk jaar van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap naar Leiden (als contactgemeente) gestuurd. In de Miljoenennota 2024⁹ staat dat specifieke uitkeringen zoals de WEB vanaf 2026 samen in het gemeentefonds worden gestort. Het is nu nog niet duidelijk of dit ook voor de WEB gaat gelden. Zodra we daar meer over weten werken we in de regio uit welke afspraken we gaan maken.

We stellen in dit regionaal beleid Basisvaardigheden in arbeidsmarktregio Holland Rijnland vast hoe we het inzetten (hoofdstuk 5.2). Dit budget heeft als voorwaarde dat het gebruikt moet worden om trajecten taal, rekenen en digitale vaardigheden voor niet-inburgeringsplichtige inwoners van de regio vanaf 18 jaar te organiseren.¹⁰

⁹ Tweede Kamer, vergaderjaar 2024–2025, 36 600, nr. 1, p. 65

¹⁰ Op 17 september 2024 is tijdens een Divosa bijeenkomst voor WEB-contactgemeenten door OCW en Divosa aangegeven dat de WEB breed mag worden ingezet voor de bevordering van basisvaardigheden. Interpretatie van de beschikkingsbrief zorgde tot nu toe landelijk voor strenge controle van de accountant op de inzet op trajecten. Daarom past OCW de beschikking voor de WEB aan, en volgt een handreiking over (brede) inzet van de WEB.

Het ministerie van OCW bepaalt de hoogte van de WEB-middelen door te schatten hoe groot de doelgroep is in de verschillende gemeenten van onze regio. Omdat we in arbeidsmarktregio samen werken aan

basisvaardigheden, hebben we groepen gemaakt van de gemeenten op basis van welke bibliotheek de gemeente bedient. De verdeling van de WEB-middelen van 2024 was als volgt:

Leidse regio	WEB-middelen	Percentage van het hele bedrag	Totaal voor de subregio
Leiden	€ 594.981	29,36%	
Leiderdorp	€ 102.071	5,04%	
Oegstgeest	€ 77.789	3,84%	
Zoeterwoude	€ 28.342	1,40%	
			39,63%
Duin en Bollenstreek			
Hillegom	€ 67.711	3,34%	
Katwijk	€ 243.006	11,99%	
Lisse	€ 70.677	3,49%	
Noordwijk	€ 137.200	6,77%	
Teylingen	€ 100.020	4,93%	
			30,52%
Rijnstreek			
Alphen aan den Rijn	€ 433.138	21,37%	
Kaag en Braassem	€ 91.358	4,51%	
Nieuwkoop	€ 80.488	3,97%	
			29,85%
Totaal	€ 2.026.781	100%	

In het **regionaal programma integrale aanpak Laaggeletterdheid Holland Rijnland 2020-2024** hebben we afgesproken dat gemeente Leiden deze middelen beheert en dat we deze oormerken voor de inzet op basisvaardigheden in de regio.

Dit heeft een aantal voordelen:

- Gezamenlijke inkoop en subsidiëring van taalhuizen gaat versnippering tegen
- Schaalgrootte: gezamenlijke inkoop maakt het voor de kleinere gemeenten met minder deelnemers mogelijk om aan te sluiten bij de groepen van de grotere gemeenten met relatief meer deelnemers.
- Gezamenlijke inkoop is efficiënter en leidt tot minder overheadkosten
- De regiogemeenten worden administratief ontzorgd

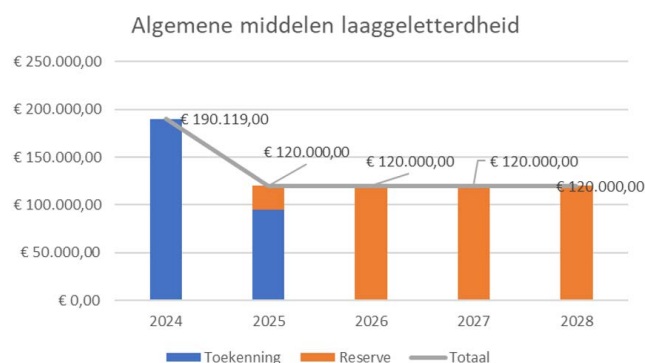
We zetten deze constructie daarom voort in de periode 2025-2028. Een deel van de WEB wordt gebruikt om regionale ambtelijke inzet op dit onderwerp te bekostigen. In 4.1 staat uitgelegd hoe we de middelen verdelen.

Algemene middelen basisvaardigheden

De decentralisatiemiddelen Laaggeletterdheid waren vanaf 2020 tot en met 2024 beschikbaar voor het realiseren van randvoorwaarden voor de aanpak van laaggeletterdheid in de regio. Van dit budget organiseerden we de afgelopen vier jaar bijvoorbeeld projecten over bewustwording, monitoring en ouderbetrokkenheid. Ook is hiermee specifieke extra inzet door uitvoeringspartners bekostigd.

Het **Rijksprogramma Tel Mee met Taal** stelt in 2025 nog middelen beschikbaar¹¹. De precieze bedragen voor de arbeidsmarktregio zijn nog niet bekend. Maar het landelijke bedrag is ongeveer de helft van het bedrag dat in 2024 werd toegekend. Voor 2026, 2027 en 2028 is er geen budget aangekondigd.

Door onderbesteding in het verleden is binnen de reserve sociaal domein een bedrag voor basisvaardigheden opgebouwd. Dit bedrag is per 1-1-2025 € 380.000. We zetten deze reserve in om de budgetten voor de periode 2025-2028 zoveel mogelijk aan te vullen tot een bedrag van € 120.000 per jaar. Op die manier kunnen we tot en met 2028 elk jaar van de opgebouwde reserve gebruiken om basisvaardigheden te versterken. In de tabel hieronder staat dit uitgebeeld. Aan het eind van 2028 deze periode is de reserve dan volledig ingezet.

¹¹ Tweede kamer, vergaderjaar, 2023-2024, 28760, nr. 115, p. 2

De subregio's bepalen zelf waar ze de middelen basisvaardigheden aan uitgeven. Zo kunnen we inspelen op wat er lokaal nodig is en wat lokaal werkt. We bespreken de ideeën en wensen in de regionale werkgroep Vervolgaanpak basisvaardigheden of met Holland Rijnland/ contactgemeente Leiden.

Hierin is wel belangrijk dat de inzet van de middelen altijd ten goede komt aan het verbeteren van basisvaardigheden van inwoners. Een aantal voorbeelden van inzet van het budget zijn:

- Lidmaatschapskosten 'Het begint met Taal' voor lokale taalorganisaties
- Licentiekosten duidelijke taal instrument Textmetrics
- Een theatervoorstelling over basisvaardigheden
- Coördinatiekosten van samenwerking basisvaardigheden
- Onderzoekskosten (deze kunnen ook door alle subregio's samen bekostigd worden)
- Trajectkosten voor inwoners die tussen wal en schip vallen
- Portretkosten prominente taalmaatjes
- Een (media) campagne om bewustwording over basisvaardigheden bij NT1 te vergroten

4.1. Verdeling budgetten

De contracten die we in de arbeidsmarktregio Holland Rijnland hebben afgesloten met de drie professionele taalaanbieders die het WEB aanbod verzorgen, lopen af op 1 januari 2026. Hierna is er een mogelijkheid tot verlenging tot uiterlijk 1 januari 2028. Deze tijdlijn biedt de kans om in 2025 te onderzoeken of de verdeling van het WEB-budget zoals deze nu, aansluit bij de behoeften van de doelgroep. We onderzoeken of de focus op professionele aanbieders (nu een aandeel van 79%) versus het laagdrempelige aanbod van de Taalhuizen en andere partners (nu 21%) nog steeds wenselijk is. Mocht blijken dat we hierin andere keuzes willen maken, dan is hiervoor ruimte vanaf 2026. Let op: als een nieuwe aanbesteding nodig is, moeten we deze al in de zomer van 2025 publiceren. De volgende optie is de zomer van 2027.

Dat betekent dat we in 2025 de verdeling zoals deze in 2024 is, aanhouden met een kleine aanpassing voor regionale coördinatie:

Formeel en non formeel aanbod	
WEB Leidse regio	23,72%
WEB Bollenstreek	18,72%
WEB Rijnstreek	23,72%
Project Taal & Participatie Leiden	10,72%
Project Taal Katwijk	0,74%
Subtotaal	78%
Non formeel aanbod	
Bibliotheek Leiden-Leiderdorp	5,72%
Bibliotheek Bollenstreek	5,72%
Bibliotheek Rijnstreek	5,72%
Bibliotheek Katwijk	2,72%
Regionale coördinatie	
Gemeente Leiden	2,5%
Totaal:	100%

Op verzoek van de Taalhuizen blijft hun budget specifiek €120.000 (€60.000 voor Katwijk). Het budget verandert dus niet mee met de toekenning van het WEB budget.

De verdeling van de decentralisatiemiddelen (algemene middelen) basisvaardigheden is gebaseerd op de geschatte doelgroep door het CBS. De verdeling is als volgt:

Subregio	
Leiden + Leiderdorp	35%
Rijnstreek + Zoeterwoude	31%
Bollenstreek + Oegstgeest	23%
Katwijk	11%

We spreken af dat het budget dat door een subregio niet wordt opgemaakt in het ene jaar, het jaar daarop vrij besteed mag worden door alle vier de subregio's. Dit stimuleert inzet van het budget, en geeft daarnaast ruimte voor alle subregio's.

4.2. Middelen taalbevordering Oekraïners

Sinds de oorlog in Oekraïne worden in Nederland vluchtelingen uit dat land opgevangen. Oekraïense vluchtelingen zijn niet inburgeringsplichtig zolang zij een tijdelijke verblijfsstatus hebben door de Richtlijn tijdelijke bescherming. Zij hebben daarom recht op het WEB-cursusaanbod van de gemeenten. Zo kunnen zij de Nederlandse taal leren en wegwijs worden in Nederland.

In onze regio wordt in afstemming met de gemeenten en de taalaanbieders taalaanbod gedaan aan deze doelgroep

In 2025 en 2026 komen er mogelijk extra incidentele middelen voor deze doelgroep, die inzetbaar zijn volgens de regels van de WEB. Hierover moet het kabinet nog beslissen. Zodra dit bekend is, zullen we afspraken moeten maken over de inzet en aanpak van deze middelen met gemeenten en taalaanbieders

5. Wanneer is de eindstreep behaald

Het hoofddoel van onze aanpak basisvaardigheden (zoals in hoofdstuk 2 ook staat) is:

Alle inwoners van arbeidsmarktregio Holland Rijnland hebben voldoende (toegang tot) basisvaardigheden om volwaardig mee te doen aan de samenleving

Volgens de cijfers van 2022 gaat het om totaal 576.000 inwoners, waarvan 57.700 mensen die moeite hebben met basisvaardigheden. Dat is niet een aantal dat we binnen een collegeperiode of een beleidstermijn kunnen bedienen. Met de effecten en acties die we hebben benoemd in hoofdstuk 2 kunnen we wél kijken of we op de goede weg zijn. Voorbeelden zijn:

- De doelgroep weet waar zij gepast aanbod kan vinden
- Er is gepast aanbod voor inwoners die hun taal, reken- en digitale vaardigheden willen verbeteren
- Werkgevers zijn zich bewust van het belang van basisvaardigheden en een leven lang leren

- Maatschappelijke partners herkennen tekenen van achterblijvende basisvaardigheden en weten waar meer informatie te vinden is
- Elke regiogemeente heeft stappen gezet in het begrijpelijk communiceren naar inwoners en het versimpelen van processen

5.1. Monitoring en evaluatie

Regionaal:

- De arbeidsmarktregio Holland Rijnland doet mee aan de landelijke monitor volwasseneneducatie
- Uitnutting van het WEB-budget als indicator van bereik
- Monitoren op inzet (zijn er regionale uitvoeringsplannen, hebben die doelen, wordt er gemonitord)
- Contactgemeente Leiden informeert haar eigen raad over de regionale budgetuitnutting. Ambtelijk communiceert gemeente Leiden hierover ook binnen de regionale werkgroep Vervolgaanpak Basisvaardigheden.

Lokaal:

- In 2023-2024 heeft het Taalpact Leiden onder begeleiding van een adviesbureau een traject doorlopen om samen tot breed gedragen monitoring te komen. Het adviesbureau heeft de geleerde lessen en adviezen opgeschreven in een rapportage en visuele samenvatting. Alle regiogemeenten kunnen hiervan gebruik maken. In de rapportage staan handreikingen over het verwoorden van doelen en het opstellen van een veranderverhaal basisvaardigheden.

- Het advies is om als lokale of subregionale gemeente samen met het Taalhuis korte- en lange termijn doelen op te stellen.
- Individuele gemeenten bepalen zelf op welke manier zij verantwoorden naar hun raad over de voortgang van de aanpak op basisvaardigheden.

5.2. Kwaliteit

Elk aanbod dat financiering krijgt uit dit beleid, moet voldoen aan de volgende kwaliteitswaarborgen. Arbeidsmarktregio Holland Rijnland maakt hierbij gebruik van de handreiking 'Kwaliteit bij de aanpak van basisvaardigheden'. Dit houdt in:

- Alle Taalhuizen in de arbeidsmarktregio Holland Rijnland hebben een geldig certificaat van de Certificeringsorganisatie Bibliotheekwerk, Cultuur en Taal
- In de beleidsperiode 2025-2028 verwezenlijken we, samen met stichting Lezen en Schrijven, een stevig ondersteund panel of team van basisvaardigheden-ambassadeurs in arbeidsmarktregio Holland Rijnland. Deze Basisvaardighedenadviseurs helpen de gemeenten in de regio met advies en het beoordelen van stukken en (lokale) aanpakken.
- Aanbieders luisteren actief naar de feedback en behoeften van de deelnemers/doelgroep. Deze input wordt systematisch verzameld en geanalyseerd om continue verbeteringen in de dienstverlening te waarborgen.
- Aanbieders maken gebruik van bewezen effectieve interventies, tenzij er sprake is van een innovatief proefproject.

6. Risico's

Er zijn een aantal risico's die zich voor kunnen doen:

- Taalaanbieders kampen met personeelsschaarste
Professionele taalaanbieders hebben de laatste jaren te maken met schaarste aan personeel. Als dit probleem in de toekomst erger wordt, kunnen ze mogelijk niet aan onze contracten voldoen. Dan kunnen we minder inwoners helpen.
Een beheersmaatregel is om toekomstige aanbestedingen flexibeler in te steken. Zo kunnen we afhankelijk van de situatie andere financiële keuzes maken. Dit staat ook in hoofdstuk 4.1.
- De WEB kan per 2026 onderdeel worden van het gemeentefonds
De WEB is een specifieke uitkering. In het coalitieakkoord 'HOOP, LEF EN TROTS' 2024 - 2028 van PVV, VVD, NSC en BBB staat dat specifieke uitkeringen onderdeel worden van het gemeentefonds. Dat kan betekenen dat elke regiogemeente los middelen ontvangt voor basisvaardigheden, in plaats van de contactgemeenteconstructie die we nu hebben.

Een beheersmaatregel is om bestuurlijke afspraken te maken in de regio om gezamenlijk te blijven inkopen. Hiervoor wordt een convenant voor afgesloten met de gemeenten in de regio. Dit staat ook in hoofdstuk 4.

- Korting van de WEB-middelen
In de begroting van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap¹² staat dat het WEB aandeel dat arbeidsmarktregio Holland Rijnland ontvangt in 2025 met € 201.610,95 omhoog gaat ten opzichte van 2024. Vanaf 2026 worden de WEB-middelen gekort, wat leidt tot een korting van €250.000 op het budget van Holland Rijnland ten opzichte van 2024. Mogelijke beheersmaatregelen zijn om eventuele tekorten aan te vullen met de opgebouwde buffer in de WEB. Mocht er niets veranderen in de begroting, zullen we uiteindelijk onze ambities

¹² Tweede Kamer, vergaderjaar 2024–2025, 36 600 VIII, nr. 2 p.314

moeten bijstellen; we kunnen taalaanbieders en Taalhuizen dan minder financieren.

- Er zijn geen middelen en capaciteit om de hele doelgroep te bereiken
Volgens de cijfers van 2019 zijn er 55.000 inwoners van arbeidsmarktregio Holland Rijnland die kampen met achterblijvende basisvaardigheden. Mogelijk zijn dit er nu meer. Op het moment van schrijven hebben we de nieuwste cijfers nog niet. We hebben geen capaciteit en middelen om alle 55.000 potentiële deelnemers te bereiken en te helpen. We zetten ons wel in om op verschillende manieren en met verschillende partners zoveel mogelijk van deze inwoners te bereiken.